

Den 19. oktober 2009

Oplæg til mødet den 10. november mellem forretningsudvalget i Danske Undervi- serorganisationers Samråd (DUS) og Folketingets uddannelsespolitiske udvalg

Frafald og fastholdelse i ungdomsuddannelserne

Alt for mange unge fuldfører aldrig en ungdomsuddannelse. Nye tal viser, at andelen af unge, der tager en ungdomsuddannelse, er faldet fra 83 procent i 2001 til godt 79 procent i 2008. Det er et tab. Ikke mindst for den enkelte unge, der - som forskningen viser - i et ufaglært livsforløb tjener mindre, bor dårligere og dør tidligere end resten af befolkningen. Men det er også et tab for velfærdssamfundet, der bygger på en veluddannet arbejdskraft, som kan sikre en stærk international konkurrenceevne med plads i økonomien til at fastholde og udbygge velfærden.

DUS ser med stor bekymring på, at det ikke er lykkedes at få flere unge til at gennemføre en ungdomsuddannelse. Derfor præsenterer vi en række bud på tiltag, som skal være med til at indfri regeringens målsætning om, at 95 procent af en ungdomsårgang skal have en ungdomsuddannelse senest i 2015.

Når det gælder regeringens målsætning om, at 50 procent af en årgang skal gennemføre en videregående uddannelse, er de generelle betragtninger og målsætninger i dette oplæg også relevante. Men de specifikke forhold i relation til reduktion af frafald på de videregående uddannelser er ikke behandlet i dette oplæg, men må analyseres konkret inden for de videregående uddannelsers område.

Det er i sig selv ikke tilstrækkeligt, at efterleve regeringens politiske målsætninger. De skal følges op af en gennemgribende samlet analyse af, hvad der er årsagerne til frafald i de enkelte ungdomsuddannelser. Desuden er der et stort behov for at udvikle et idekatalog med eksempler på virksomme tiltag, der bidrager til at fastholde de unge i uddannelse.

For DUS er det vigtigt at understrege, at vi ikke vil gå på kompromis med kvaliteten i uddannelserne for at sikre, at vi når målsætningen om, at 95 procent skal have en ungdomsuddannelse og 50 procent en videregående uddannelse.

Generelt for alle uddannelser

For at lykkes med at fastholde flere unge i uddannelse er det nødvendigt at sætte ind med en række tiltag, som er så generelle, at de omfatter alle uddannelser.

Derfor anbefaler DUS:

- *At politikerne afsætter yderligere midler til at bekæmpe frafald. Fx i tilskud til skoler med særligt mange elever/studerende fra ikke-uddannelsesvante miljøer. Tilskuddet udbetales først, når skolen sætter aktiviteter i værk, som målrettet går på at bekæmpe frafald.*
- *At udvikle den pædagogiske rummelighed i uddannelserne. Klassen og klasselæreren skal være den unges omdrejningspunkt for personlig støtte og vejledning. Klasselæreren skal*

have mulighed for at henvise den unge til socialrådgivere, psykologer, mentorer eller andre tilsvarende støttepersoner, hvis der opstår problemer for den unge, som er uden for klasse-lærerens kompetenceområde.

- *At udvikle og udbyde efteruddannelses tilbud til lærere, så de opnår bedre handlemuligheder ud fra

  - a) *viden om elevernes forudsætninger*
  - b) *større indsigt i elevernes forskellige sociale baggrunde, så de kan bruge denne indsigt i udviklingen af undervisningen*
  - c) *indsigt i at bruge lærerteamet til kollegial sparring, bearbejdning af sociale forhold i klassen mm.**
- *At iværksætte forsøgs- og udviklingsprojekter, der målrettet sigter på at forbedre frafalds-truede elevers muligheder for at gennemføre en uddannelse.*

Grundskolen

I dag optages 95 procent af eleverne på en ungdomsuddannelse – efter 9. og 10. klasse. Ofte er den enkeltes valg af ungdomsuddannelse ikke foretaget ud fra en reel viden om - eller overblik over - det samlede ungdomsuddannelsessystem. Valget baserer sig på kammeraters og forældres synspunkter og holdninger. Det kan i nogle tilfælde vise sig fornuftigt, men for mange resulterer det i fejlvalg og øget risiko for frafald.

Set i det lys bør vejledningen i grundskolen styrkes.

DUS anbefaler:

- *At det obligatoriske emne uddannelses-, erhvervs- og arbejdsmarkedsorientering styrkes i såvel undervisningen som i samarbejdet med forældrene. Samarbejdet mellem skolen, forældrene og Ungdommens Uddannelsesvejledning skal sikre, at forældrene er opdateret om det danske uddannelsessystems opbygning og de unges muligheder for at vælge ungdomsuddannelse efter grundskolen.*
- *At den unges valg af ungdomsuddannelse bør foretages så realistisk som muligt, hvorfor en egentlig målrettet uddannelsesplan med henblik på valg af ungdomsuddannelse ikke bør udarbejdes før 9. klasse.*
- *At 10. klasse er et tilbud til alle elever, der har behov for det. I denne sammenhæng vil det være af stor betydning at målrette de midler, som i dag anvendes til 10. klasses brobygning mod de elever, som rent faktisk har brug for en afklaring af deres fremtidige uddannelsesforløb. Langt hovedparten af 10. klasses elever ved godt, hvilken ungdomsuddannelse de vil begynde på, så her er der midler til de svageste.*

Erhvervsuddannelserne

På erhvervsskolerne kan alle komme ind. Umiddelbart signalerer det til mange unge, at en erhvervsskole er en valgmulighed, hvis man ikke kan komme andre steder. Erhvervsskolernes image og prestige skal derfor løftes.

DUS anbefaler:

- *At den kommunale uddannelsesgaranti udfoldes i forlængelse af grundskolen således, at de unge tilbydes et afklaringsforløb, der øger deres muligheder for at gennemføre en ungdomsuddannelse. Kommunerne og skolerne har et fælles ansvar for at minimere et eventuelt frafald. Har den unge svært ved at erkende egne manglende kompetencer, bør UU tilbyde et praktisk kompetenceafklaringsforløb på en erhvervsskole, hvor den unge får mulighed for at afprøve, om vedkommende er fagligt, socialt og personligt parat til at kunne påbegynde og gennemføre en erhvervsuddannelse.*
- *At de, der ikke er parate til at starte på en erhvervsuddannelse, skal have tilbudt et afklaringsforløb og/eller et opkvalificeringsforløb, som kompenserer for manglende færdigheder. Konkret er et afklaringsforløb sammensat af forskellige uddannelseselementer med udgangspunkt i eksisterende uddannelser.*
- *At det er vigtigt, at der ikke – p.g.a. den omfattende fusionering af uddannelsesinstitutioner - opstår geografiske barrierer for en landsdækkende rekruttering til ungdomsuddannelserne. Dette vil i givet fald særligt ramme elever fra udkantsområderne på både erhvervsuddannelserne og det erhvervsgymnasiale område. Det bør derfor sikres, at landet fortsat er dækket af et relativt finmasket net af erhvervsskoler.*

Optag to gange årligt

For at kunne bevare klassestrukturen, ro og faste rammer for den unge, anbefaler DUS:

- *At afskaffe det løbende optag på grundforløbene. I stedet erstattes det løbende optag med faste optag to gange årligt. Det løbende optag gør grundforløbene fragmenterede for de unge, som derved mister tilhørsforholdet til klassen og således udsættes for større risiko for at falde fra erhvervsuddannelsen.*

Uddannelsesgaranti

Skolepraktik er et vigtigt redskab i uddannelsesgarantien på erhvervsuddannelserne. Der er behov for at udvikle kvaliteten i skolepraktikken både pædagogisk og didaktisk. Vi skal væk fra opfattelsen af skolepraktikken som ”et nødvendigt onde”.

DUS anbefaler:

- *At der sikres en reel garanti for gennemførelse af hele erhvervsuddannelsen. Praktikplads-kompenserende tilbud skal kvalitetsforbedres og vekseluddannelsen skal sikres ved bedre udnyttelse af praktikpladspotentialet.*
- *At de anbefalinger - der fremgår af det kommende afsnit om de gymnasiale uddannelser – vedr. fremme af undervisning i mindre grupper også kommer til at gælde for det merkantile EUD. Disse anbefalinger skyldes et ønske om at styrke de gymnasiefremmede elevers muligheder. Den samme begrundelse gælder i lige så høj grad eleverne på det merkantile grundforløb – HG. Man kan heroverfor indvende, at EUD ifølge bekendtgørelser og lov-*

grundlag allerede rummer muligheden for holddeling og dobbeltlærerdekning. Men med klasse/holdstørrelser, der stort set matcher stx/hhx - og tilmed et skrabet taxameter - er dette ikke en reel mulighed for eleverne.

De gymnasiale uddannelser

I de gymnasiale uddannelser er elevernes kulturelle og sociale baggrund mere sammensat end tidligere. Knap 60 procent af en ungdomsårgang vælger i dag at begynde på en af de fire gymnasiale uddannelser, hhx, htx, hf og stx.

Godt 40 procent af eleverne (2005) kommer fra hjem, hvor forældrene ikke selv har gået i gymnasiet. Det betyder noget for frafaldet. Det økonomiske Råds formandskab har således beregnet, at en elev, hvis forældre har en videregående uddannelse, har 4 til 5 procentpoint større sandsynlighed for at gennemføre en gymnasial uddannelse end en elev, hvis forældre er ufaglærte.

Forskningsprojektet ”Social arv i de gymnasiale uddannelser” (2005 – 2008), viser, at gymnasiefremmede elever vanskeligt forstår det akademiske sprog i selve undervisningen og i de opgaver, eleverne skal arbejde med. Samme mønster med at forstå det akademiske sprog går igen, når eleverne skal tilegne sig de tilbagemeldinger, de får for deres skriftlige opgaver. Det kan fx være den faglige brug af begreber som ”at analysere og perspektivere” og ”at skrive i en mere varieret og flydende form med større grammatisk sikkerhed”.

Afstanden mellem det sprog, de gymnasiefremmede elever møder i gymnasiet, og det de er vant til i deres dagligdag og fra folkeskolen, er for stor.

For at styrke gymnasiefremmede elevers muligheder for at fuldføre en gymnasial uddannelse anbefaler DUS:

- *At indføre et ”læse- og skrivetaxameter” for alle gymnasiale uddannelser. Taxameteret udløses i det omfang skolen opretter hold i læsning og stavning ud fra en screening af eleverne. Herved rammer man målgruppen direkte, og det sikres, at skolen gør en ekstra indsats for at hjælpe elever, som har problemer med fx læsehastighed, -forståelse, stave og sprogorganiseringsfærdigheder. Pengene hentes i regeringens globaliseringspulje øremærket bekæmpelse af frafald i ungdomsuddannelserne.*
- *At fremme undervisning i mindre grupper (holddelinger) eller med flere lærere (dobbeltlærerdekning), så dialogen med eleverne bliver tættere. Det forbedrer lærernes muligheder for at give klare og tydelige (konkrete og eksemplariske) tilbagemeldinger til elever, der ikke er vant til at tale et gymnasialt - abstrakt - sprog hjemme.*
- *At gymnasierne gives mulighed for at indgå driftsoverenskomst, så de kan udbyde FV, og at FVU-ordningen udvides, så den rummer målgruppen ned til 16 år.*

Supplerende aktivitet – andre veje

Der er behov for at udvikle uddannelser for unge, der ikke finder sig til rette i de eksisterende ungdomsuddannelser.

DUS anbefaler:

- *At styrke og kvalitetsudvikle fx erhvervsgrunduddannelsen (EGU) og uddannelsen for unge med særlige behov (USB).*
- *At udvikle og etablere en fleksibel ungdomsuddannels.*

Afslutningsvis er det vigtigt at understrege, at kvaliteten i uddannelserne er en central faktor for reduktion af frafaldet. Uddannelsernes kvalitet er helt afhængig af, at lærerne er fagligt og pædagogisk kvalificerede. Da lærerne spiller en central rolle for de unges oplevelse af undervisningen, skal de sikres gode betingelser for at udvikle sig fagligt, pædagogisk og didaktisk. Det forudsætter attraktive arbejdspladser (både hvad angår de fysiske rammer og de generelle arbejdsvilkår) og en attraktiv lærerprofession. Kvalitet og attraktivitet spiller en afgørende rolle for opfyldelse af målsætningerne om, at 95 procent af en årgang skal have en ungdomsuddannelse og 50 procent en videregående uddannelse.